

6. Samorząd terytorialny

1. Od 1999 r. obowiązuje w Polsce **trójstopniowy podział państwa** na gminy / powiaty / województwa. Samorząd terytorialny pokrywa się z tym podziałem.
2. **Samorząd stanowią** mieszkańcy gminy / powiatu / województwa.
3. **Jednostki samorządu są niezależne od siebie. Zasady** funkcjonowania samorządu
 - a) **zasada decentralizacji** – przeniesienie części uprawnień (zadań, kompetencji, środków) z organów administracji rządowej na samorządy
 - b) **zasada pomocniczości (subsydiarności)** – organy władzy powinny mieć charakter wspierający (pomocniczy); każdy szczebel władzy powinien realizować tylko takie zadania, których nie może wykonać organy szczebla niższego.

4. Struktura samorządu terytorialnego

Stopień samorządu	Organy uchwałodawczo - kontrolne	Organy wykonawcze
GMINA	Rada gminy	Wójt / Burmistrz / Prezydent Miasta
POWIAT	Rada powiatu	Zarząd powiatu na czele ze starostą
WOJEWÓDZTWO	Sejmik wojewódzki	Zarząd województwa na czele z marszałkiem województwa

5. Wybory do organów uchwałodawczo – kontrolnych samorządu terytorialnego

Wybory do rady gminy	Wybory do rady powiatu	Wybory do sejmiku wojewódzkiego
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Czynne prawo wyborcze od 18 lat ▪ Bierne prawo wyborcze od 18 lat 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Czynne prawo wyborcze od 18 lat ▪ Bierne prawo wyborcze od 18 lat 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Czynne prawo wyborcze od 18 lat ▪ Bierne prawo wyborcze od 18 lat
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kandydat musi mieszkać na stałe na terenie gminy 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kandydat musi mieszkać na stałe na terenie powiatu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kandydat musi mieszkać na stałe na terenie województwa
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gminy – jednomandatowe, wybory większościowe ▪ Miasta na prawach powiatu – okręgi wielomandatowe, wybory proporcjonalne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Okręgi wielomandatowe, wybory proporcjonalne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Okręgi wielomandatowe, wybory proporcjonalne
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kadencja 4 lata 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kadencja 4 lata 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kadencja 4 lata

6. Wyłanianie organów wykonawczych samorządu terytorialnego

Wybory Wójta / Burmistrza / Prezydenta Miasta	Wyłanianie zarządu powiatu i starosty	Wyłanianie zarządu województwa i marszałka województwa
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wybory powszechne, równe, bezpośrednie, głosowanie tajne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Członkowie zarządu są wybierani przez radę powiatu ▪ Starosta jest wybierany przez radę powiatu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Członkowie zarządu są wybierani przez sejmik wojewódzki ▪ Marszałek województwa jest wybierany przez sejmik
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Czynne prawo wyborcze od 18 lat ▪ Bierne prawo wyborcze od 25 lat 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kandydat nie musi 		

mieszkać na stałe na terenie gminy		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wygrywa ten kandydat, który uzyskał ponad 50% ważnie oddanych głosów. Jeżeli nikt tyle nie uzyskał odbywa się druga tura, do której przechodzi dwóch kandydatów z największą liczbą głosów. Wygrywa ten, który uzyska największą liczbę głosów. 		

7. Zadania samorządu terytorialnego

a) podział zadań samorządu

Zadania własne	Zadania powierzone	Zadania zlecone
<ul style="list-style-type: none"> ▪ realizowane są we własnym imieniu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ są realizowane z innymi samorządami, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ są realizowane w imieniu administracji rządowej
<ul style="list-style-type: none"> ▪ są dobrowolne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ są dobrowolne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nie są dobrowolne, są narzucone
<ul style="list-style-type: none"> ▪ są finansowane z dochodów własnych samorządu i subwencji ogólnych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ są finansowane z dochodów własnych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ są finansowane z dotacji celowych
<ul style="list-style-type: none"> ▪ np. utrzymywanie szkół, ośrodków zdrowia, budowa dróg 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ponadlokalny transport zbiorowy (autobusy, kolej) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prowadzenie spisów powszechnych, ewidencja ludności, prowadzenie wyborów

b) podział zadań ze względu na stopień samorządu

Zadania samorządu gminnego	Zadania samorządu powiatowego	Zadania samorządu wojewódzkiego
<ul style="list-style-type: none"> ▪ wydawanie dowodów osobistych i numerów PESEL ▪ utrzymanie sieci kanalizacyjnej i wodociągowej ▪ utrzymanie szkół podstawowych i gminnych ▪ prowadzenie akt stanu cywilnego (urodzenia, ślubu, zgonu) ▪ wydawanie zezwoleń na prowadzenie zbiórek publicznych ▪ prowadzenie przychodni rodzinnej ▪ prowadzenie miejskiego domu kultury ▪ organizowanie robót publicznych ▪ zaopatrywanie mieszkańców w wodę, gaz i prąd 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rejestracja bezrobotnych i wypłacanie zasiłków ▪ utrzymanie szkół ponadgimnazjalnych ▪ wydawanie praw jazdy ▪ rejestracja pojazdów ▪ prowadzenie szpitali rejonowych ▪ prowadzenie urzędu pracy ▪ wydawanie zezwoleń na budowę, rozbudowę, rozbiórkę ▪ prowadzenie domów opieki społecznej ▪ ochrona przeciwpożarowa (straż pożarna) i przeciwpowodziowa ▪ zmiana imienia i nazwiska 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ utrzymanie szkół wyższych ▪ utrzymanie teatrów i muzeów o znaczeniu regionalnym ▪ prowadzenie szpitali specjalistycznych ▪ wydawanie licencji na przewóz osób ▪ pozwolenie na organizowanie zbiórek publicznych, których obszar obejmuje więcej niż jeden powiat ▪ promocja rejonu ▪ rozdzielanie pomocy finansowej UE

▪ przydział i wykup mieszkań komunalnych		
--	--	--

8. Nadzór nad samorządem sprawują Prezes Rady Ministrów, wojewodowie, regionalne izby obrachunkowe. Polega on na kontrolowaniu czy samorzady działają zgodnie z prawem. Wojewoda może uznać za nieważny akt prawny uchwalony lub wydany przez organ samorządu terytorialnego, jeżeli został wydany bezprawnie.

9. Możliwość kontroli nad samorządem mają także obywatele poprzez REFERENDUM LOKALNE.